

וישן מפני חדש תוציא

הרב ד"ר אהרן אדלר

ברכת ה', המופיעה בשלהי ספר ויקרא (כו:), מתיחסת ישירות לשפע של אוכל לעם ההולך בתלם עם תורה ומצוותיה. חז"ל (מס' בבא בתרא צא:) מפרשים את ברכת "וישן מפני חדש תוציא" בלשון "מלמד שהיו אוצרות מלאין ישן, וגרונות מלאין חדש, והיו ישראל אומרים האיך נוציא זה מפני זה". בעל "תורה תמימה" מוסיף נימה של הסבר: "כי אע"פ שישן טוב יותר, בכל זאת יוכרחו להוציא הישן מהאוצרות, מפני שאין מקום פנוי באוצרות, והחדש מוכרח לשומו באוצר כדי שיתייבש". פירוש לפירושו, הישן הוא טוב – ולפעמים אפילו טוב מאד! אולם, הברכה הגדולה היא להעריך את הישן תוך כדי פתיחת השערים לחדש.

בקשר למעשה הדלקת מנורת המשכן במדבר, מעידה התורה על כך שאהרן הכהן קיים את מצות המנורה כדת וכדין ללא סטייה כלשהי במשך קרוב לארבעים שנה. לפסוק (במדבר ח:ג) "ויעש כן אהרן", מביא רש"י מדברי המדרש ספרי, "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה". אמירה זו היא התבטאות מחייבת בכיוון של קדושת הישן והקיים.

גם בפרשת "פסח שני" (במדבר ט:א-יד), הרושם התורני הוא די ברור. כל מה שנוגע לקיומה של הלכות קרבן פסח במרוצת השנים – הן בראשון והן בשני – חייב להתבצע עפ"י התקן ההלכתי באופן ברור ומדויק. "ככל חקותיו וככל משפטיו תעשו אותו". לכאורה, השקפת דגל הישן איננה מאפשרת מציאות של דגל חדש.

אולם, דווקא מפרשת "פסח שני", מגלה התורה שעלינו להיות ערים למצבים בלתי צפויים ולמציאות לא מוכרת כדי לתת מענה תורני מתאים לכל סיטואציה חדשה העולה בקרבנו. "וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טִמְאִים לַנֶּפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּיּוֹם הַהוּא... וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הַהֵמָּה אֵלֵינוּ אֲנַחְנוּ טִמְאִים לַנֶּפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתִּי הַקָּרֵב אֶת קִרְבְּנֵי ה' בְּמַעַדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה מֶה יֵצֵא ה' לָכֶם". מצב חדש נפל על עם ישראל במפתיע. אכילת קרבן פסח מחייבת טהרה מוחלטת. ועוד לא חשבו על כך שיתכן ששבוע ימים לפני החג יהיו אלה שהם טמאי מת. ומה עושים? שאלו כהוגן, ומשה רבינו הגיש את השאליתא ישירות לקב"ה. "וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה מֶה יֵצֵא ה' לָכֶם". תשובת הבורא ידועה. העם זכה למצוות "פסח שני". אולם, חכמינו (מס' פסחים צג.) חלוקים בדעה לגבי מהותו של "פסח שני". "דבי סבר: שני רגל בפני עצמו הוא, רבי נתן סבר: שני תשלומין דראשון הוא... ורבי חנניא בן עקביא סבר: שני תקנתא דראשון הוא". הדעה הראשונה רואה את "פסח שני" כחג בפני עצמו ללא קשר וזיקה לפסח שבחודש ניסן. הדעה השנייה אכן רואה קשר בין הפסחים של ניסן ואייר. "פסח שני" הוא בבחינת "מועד ב'" לפסח ראשון בתור השלמה. הדעה השלישית מרחיקה לכת עוד יותר וקובעת שפסח שני מהווה תיקון וכפרה בחודש אייר על אי-קיום מצות קרבן פסח במועדו בחודש ניסן.

דיון הלכתי זה אמור לשמש כבסיס לרעיון השקפתי מתפתח לקהילת "אהל נחמה" הותיקה והמפוארת דווקא ברגעים אלה בתולדותיה כשהיא עומדת על פרשת דרכים. כניסת רב קהילה לתפקידו החדש איננה מיועדת לשמש כחותמת גומי וגושפנקא לנעשה במשך עשרות השנים שעברו. אם אלה כוונותיהם של קברניטי הקהילה, אזי "שב ואל תעשה" עדיף מרב כזה או אחר. אולם, לא כן קהילת "אהל נחמה" של היום. ישנה תחושה נכונה – ובריאה – שהמציאות העכשווית איננה כתמול שלשום. יתכן שמה שהיה טוב ונכון למצבי העבר, לא כל-כך מתאימים לימים העתידיים. ומתוך אומץ לב וענווה גם יחד, חזרו חברי הקהילה ומנהיגיה על דברי משה רבינו, "עֲמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה מֶה יֵצֵא ה' לָכֶם". רב הקהילה, בסיעתא דשמיא, אמור להביע עמדה תורנית, מעוגנת בכל כללי ההלכה, בתור מענה למציאות החדשה שנוצרה. לפעמים, שמירה על הקיים היא העצה המיוחלת. ולפעמים, שינוי כיוון הוא הדרך הנכונה. שינויים כאלה באים בשלוש חבילות שונות. ישנם פתרונות שהם באים לתקן מצב לקוי. ויש כאלה שבונים על הקיים ומשלימים את הנעשה בעבר. ובמקרים נדירים, ניתן להציע פתרונות הלכתיים יצירתיים שידמו לחג בפני עצמו.

תפילתנו ותקוותינו שנהנה ביחד עוד שנים רבות בברכת "וְאֶכְלְתֶם יֶשֶׁן נוֹשָׁן" תוך כדי שמירה קפדנית במסורת הקדושה הקהילתית. ובעזרת ה', נהיה ראויים לא פחות לברכת "וְיֶשֶׁן מִפְּנֵי חֹדֶשׁ תוֹצִיא" במגמה לחזק את הקיים ולבנות על גביו את העתיד המפואר בסימן להגדיל תורה ולהאדירה.